

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและสำคัญมากที่สุดของประเทศ ประเทศชาติจะเจริญได้ก็ด้วยคนในประเทศนั้นเป็นคนที่มีความรู้ ก้าวคือ มีสมองดี มีความคิดสร้างสรรค์ในทางที่ดี เพื่อจะนำประเทศไปสู่ความเจริญ เรื่องความสำคัญของคนนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของเยาวชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ดังนี้คือ " เรื่องเยาวชน ... เป็นปัญหาใหญ่ เพราะเป็นปัญหาของอนาคตของชาติ ถ้าเยาวชนประพฤติตนเป็นอันธพาล ไม่เรียน มัวแต่ไปซ่องสุมหาความสำราญอย่างง่าย ๆ อนาคตของชาตินี้ว่ามีคนมาก " (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช อ้างถึงใน ม.ล.ปิ่น มาลากุล 2516 : 3)

วิธีการที่จะทำได้ในการสร้างคนคือการให้การศึกษา ดังที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่า การศึกษาเป็นการสร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ " ประเทศจะพัฒนาไม่ได้เท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นทางวัตถุ เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม ถ้าการศึกษาไม่ได้เข้าไปพัฒนาจิตใจและความสามารถของคนเสียก่อน " (สุวรรณา เนตยากร 2520 : 1)

การศึกษาจะเจริญก้าวหน้า ไม่ล่าหลังชาติอื่นได้ ก็ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษานี้ สิ่งสำคัญที่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยคือหลักสูตร เพราะ " หลักสูตรไม่เพียงแต่จะกำหนดเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างประสบการณ์และความเจริญองงามให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่หลักสูตรยังเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในทางการศึกษา เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพ และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการเรียนการสอน " (นุชน้อย สติรอังกูร 2523 : 2)

สุมิตร คุณานุกุล (2518 : 3) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า

ความหมายของหลักสูตรในระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดให้ ส่วนความหมายของคำว่าหลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดให้

จากความหมายของหลักสูตรแสดงให้เห็นแล้วว่า การจัดหลักสูตรจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนด ดังนั้นเมื่อความมุ่งหมายของการศึกษามีการปรับปรุงตามการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงใหม่ หลักสูตรก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน

หลักสูตรนับว่าเป็นเพียงแนวทางสำหรับทางโรงเรียนเท่านั้น ส่วนเนื้อหาสาระที่จะให้การเรียนการสอนบรรลุได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ทางโรงเรียนจำเป็นต้องจัดทำมาเพิ่มเติมเอง ในหลักสูตรไม่ได้มีเนื้อหาครบถ้วนไว้ให้ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520 : 95) ก็ได้กล่าวถึงเนื้อหาในหลักสูตร ดังนี้ " แท้จริงหลักสูตรของกระทรวงนั้น ทำขึ้นสำหรับจะให้โรงเรียนใช้เป็นโครง เพื่อจะเติมเนื้อหาการสอนให้เต็มขึ้นเป็นประมวลการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของโรงเรียนในภาคต่าง ๆ ของประเทศ "

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากหลักสูตรก็คือหนังสือเรียนนั่นเอง หนังสือเรียนนับว่ามีประโยชน์และมีความสำคัญมาก ถือเป็นวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างถูกต้องตรงตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนแต่ละระดับชั้นไว้ เพื่อให้ใช้เป็นเนื้อหาในการเรียนการสอน และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

วิชาภาษาไทยนับว่าเป็นวิชาที่สำคัญมากวิชาหนึ่ง เพราะภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของไทย เกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทยนั้น ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520 : 2 - 3) ได้กล่าวไว้ดังนี้

ชาติต้องมีภาษาของตนเอง จะใช้ภาษาของคนอื่นในการติดต่อราชการและในกิจการใหญ่ ๆ ของชาติอย่างไรได้ การชาติภาษาเป็นการชาติเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง การมีภาษาของตนเองใช้ในกิจการของตน ทำให้คนในชาติสำนึกว่าแต่ละคนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชาติของตน นอกจากนั้นเป็นความจำเป็นอันแท้จริงที่จะต้องมีภาษาสื่อสารกันให้สะดวกทั้งชาติ ถ้าหากชนกลุ่มน้อยซึ่งมีอยู่ทุกชาติ (หรือสหประชาชาติ) ต่างกลุ่มต่างก็จะใช้ภาษาของตน อุปสรรคในการสื่อสารก็จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2523 : หน้าค่านำ) ยังได้กล่าวว่า " ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่คนไทยทุกคนจะต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร และใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ฉะนั้นการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยทุกคน "

ด้วยเหตุที่ภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญมาก การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง บุคคลในวงการศึกษามองเห็นถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรใหม่คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยอยู่ในหมวดวิชาบังคับ คือเป็นวิชาที่บังคับให้ต้องเรียน และสอบผ่านในทุกระดับชั้น มีฉะนั้นจะถือว่าไม่จบหลักสูตร นอกจากนี้การสอบเข้ามหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2527 ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐยังมีการกำหนดวิชาที่จะใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัยเพิ่มเติมจากปีอื่น ๆ ซึ่งวิชาภาษาไทยก็เป็นวิชาหนึ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐบังคับให้ใช้ในการสอบเพิ่มเติมด้วย ดังปรากฏในคำสั่งของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2526)ซึ่งได้กล่าวถึงการช่วยเหลือนักเรียนในวิชาบังคับสามัญที่ใช้สอบคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐไว้ดังนี้

เนื่องจากการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประจำปีการศึกษา 2527 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศหลักเกณฑ์การสอบคัดเลือก โดยกำหนดจัดทำข้อสอบให้เป็นไปตามขอบข่ายเนื้อหาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อสอบจะประกอบด้วย :

1. วิชาสามัญ 1 คือ วิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา รวมเป็น 1 วิชา สำหรับผู้ที่สมัครสอบในสายวิทยาศาสตร์ ต้องสอบทุกคน

2. วิชาสามัญ 2 คือ วิชาภาษาไทย และวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ รวมเป็น 1 วิชา สำหรับผู้ที่สมัครสอบในสายสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ต้องสอบทุกคน

3. วิชาเฉพาะ คือ รายวิชาที่คณะหรือประเภทวิชากำหนดตามความต้องการของมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

การจัดนำหนักคะแนนของข้อสอบ กำหนดดังนี้

วิชาสามัญ 1 หรือวิชาสามัญ 2 และวิชาเฉพาะรายวิชา ให้แต่ละวิชา มีน้ำหนักคะแนนเท่ากัน

วิชาสามัญ 1 หรือวิชาสามัญ 2 ให้มีน้ำหนักและคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของคะแนนรวมทั้งหมด

จากการกำหนดวิชาสอบของทบวงมหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้ กรมสามัญศึกษา มีความห่วงใยนักเรียนที่มุ่งสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จึงใคร่เสนอแนะโรงเรียน ให้ช่วยเหลือนักเรียนเหล่านี้เพิ่มขึ้น ...

ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย โดยกำหนดให้ใช้หนังสือเรียนต่อไปนี้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	เรียน	วรรณวิจักขณ์เล่ม 1 และทักษะพัฒนาเล่ม 1
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	เรียน	วรรณวิจักขณ์เล่ม 2 และทักษะพัฒนาเล่ม 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	เรียน	ภาษาพิจารณ์เล่ม 1 และเล่ม 2

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนภาษาไทยตามรายการที่ยกมาของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 , 5 และ 6 นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพราะดังที่กล่าวแล้วว่า หนังสือเรียนถือเป็นเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนให้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร จึงจำเป็นต้องมีความถูกต้องและก้าวไปทันหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้การปรับปรุงหนังสือเรียน ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า บุคคลในวงการศึกษามองเห็นความสำคัญของหนังสือเรียนและวิชาภาษาไทย จึงพยายามที่จะพัฒนาหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นอยู่เสมอ

หนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณาทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นหนังสือเรียนเล่มใหม่ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามจุดมุ่งหมายในหนังสือเรียนทั้งสองเล่มกล่าวว่า " ให้นักเรียนรู้จักใช้ความพินิจพิจารณาของตนในการเรียนวิชาภาษาไทยให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ใ้รู้จักใช้ความคิด และแสดงความคิดออกเป็นภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง รวมทั้งให้รู้จักพิจารณาคุณค่าของงานประพันธ์ด้วย ตามควรแก่ศักยภาพของนักเรียน " (กรมวิชาการ 2526 : หน้าคำนำ) ซึ่งถ้าจะเทียบดูกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาไทยแล้ว ก็นับว่าตรงกัน แต่อย่างไรก็ตาม จากจุดประสงค์ของวิชานี้ และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาในเรื่อง เห็นได้ว่ามีส่วนที่ซับซ้อนขึ้นกว่าเนื้อหาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 มากพอสมควร เช่น ในหนังสือภาษาพิจารณาเล่ม 1 ตอนที่ 1 ว่าด้วยลักษณะที่ควรสังเกตของภาษา ในเรื่องของเสียงหนักเบา รูปและเสียงพยัญชนะ เป็นส่วนที่ลึกซึ้งกว่าเดิม แต่ก็สามารถจะทำความเข้าใจได้ไม่ยากนักสำหรับนักเรียนในระดับนี้ ส่วนตอนที่ 2 ว่าด้วยความคิดและการแสดงออกเป็นภาษาบางตอน เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตอนที่ 3 ว่าด้วยการพิจารณาคุณค่าของงานประพันธ์ รวมทั้งในหนังสือภาษาพิจารณาเล่ม 2 ตอนที่ 1 ว่าด้วยมนุษยกับภาษา ในเรื่องของความงามในภาษา และภาษา กับเหตุผล ตอนที่ 2 ว่าด้วยการใช้ความคิดและการแสดงออก ตอนที่ 3 ว่าด้วยแนวคิดและค่านิยมในงานประพันธ์ เป็นตอนที่ยาก ลึกซึ้ง และสลับซับซ้อนกว่า จึงน่าสนใจว่าเนื้อหาแต่ละตอนเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นนี้หรือไม่ จะสามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ได้ง่ายหรือยากเพียงใด นอกจากในแง่ของเนื้อหา การเรียน

การสอนให้บรรลุจุดประสงค์แล้ว ส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือ เช่น สารบัญศัพท์ทานุกรม กิจกรรมเสนอแนะท้ายบท ภาพประกอบ การพิมพ์ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้หนังสือเรียนสองเล่มนี้สมบูรณ์ หนังสือสองเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่น่าจะนำมาวิเคราะห์วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยเป็นครูสอนภาษาไทย และเป็นผู้หนึ่งที่จะต้องใช้นักเรียนเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเรียนการสอน หนังสือภาษาพิจารณาทั้งสองเล่มเป็นหนังสือเรียนที่เขียนขึ้นตามแนวทางใหม่ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าจะมีเนื้อหา และส่วนประกอบต่าง ๆ เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นหนังสือของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อันเป็นชั้นสำคัญขั้นสุดท้ายก่อนที่นักเรียนจะก้าวไปสู่ชั้นอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำการวิเคราะห์หนังสือสองเล่มนี้ ให้เห็นส่วนดี ส่วนบกพร่อง และความถูกต้องตามเกณฑ์การเขียนหนังสือเรียน เพื่อหวังให้ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อครูภาษาไทยและการเรียนการสอนภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นถึงลักษณะดี ข้อบกพร่อง เกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ผลการวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางให้ครูภาษาไทยได้ใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เห็นคุณค่าของหนังสือเรียน และรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการทำการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศบังคับใช้เป็นหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 เพื่อเสนอผลการวิเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

คำจำกัดความในการวิจัย

การวิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยการแยกแยะออกเป็น ส่วน ๆ ในที่นี้หมายถึงการพิจารณาแยกแยะส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพิจารณา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในด้านเนื้อหา และส่วนอื่น ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นรูปเล่ม เพื่อให้เห็นส่วนดี และส่วนบกพร่องของ หนังสือเรียนชุดนี้

ภาษาพิจารณา หมายถึง หนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา ซึ่งเป็น หนังสือเรียนที่บังคับให้ใช้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย